

2023-06-09

SOU 2023:9, Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans - ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet

Inledning och övergripande syn

Autism Sverige överlämnar härmed sitt remissvar över ovan rubricerat betänkande. Vi arbetar för att skapa bättre levnadsvillkor för personer med autism. Vår vision är ett samhälle där alla kan delta, där personer med autism möts med respekt och har bra livskvalitet genom hela livet. Förbundet representerar omkring 19.000 medlemmar och bland dessa finns personer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är professionellt verksamma inom området.

Autism Sverige välkomnar översynen och instämmer huvudsakligen i utredningens förslag, men önskar lämna några viktiga synpunkter vilka redovisas nedan. Att ha ett samlat huvudmannaskap för utredning, bedömning, beslut och finansiering av personlig assistans främjar långsiktigt en likvärdig och kvalitativ assistans i hela landet.

Om autism och assistans

Det är mycket viktigt att öka kunskapen om autism samt förståelsen för att hur diagnosen yttrar sig inte är statiskt över tid. En persons mående och funktioner kan stärkas genom ett adekvat och gott bemötande. En kvalitativ utförd assistans med förbättrade funktioner är många gånger ett direkt resultat av assistansens genomförande. Vid ett statligt huvudmannaskap behöver man därför säkerställa att alla som handlägger ärenden om personlig assistans har kompetens om diagnosen autism samt andra funktionsnedsättningar. Man riskerar annars ett dysfunktionellt beslutsfattande där assistanser minskas eller dras in med motivet att funktioner har förbättrats.

Om man ska kunna säkerställa en långsiktigt hållbar assistans som utgår från individens behov och säkerställa självbestämmande så måste assistansbeslut baseras på en helhetsbild av individens samlade behov. Dagens tekniska bedömningar med bas i detaljerade beskrivningar av enskilda behov tenderar att skymma helhetsbilden av individens samlade behov. För att kunna säkerställa en assistans av god kvalitet behöver assistanssättningen även höjas i paritet med den allmänna löneutveckling och den ökade kostnadsutvecklingen.

4. Ett statligt huvudmannaskap är att föredra framför alternativen

4.1.2 Det kan bli mindre dubbelarbete med en huvudman

Autism Sverige tillstyrker förslaget om ett statligt huvudmannaskap samt instämmer i att ett statligt huvudmannaskap är att föredra framför såväl nuvarande ordning som ett kommunalt huvudmannaskap. Vidare instämmer förbundet i att ett statligt huvudmannaskap är det alternativ som bäst bidrar till långsiktiga och stabila förutsättningar för insatsen personlig assistans. Det dubbla huvudmannaskapet har medfört många problem för den enskilde individen genom att det bl.a. upplevs besvärligt att behöva ha kontakt med både Försäkringskassan och kommunen vid en ansökan om personlig assistans. Det dubbla huvudmannaskapet har också lett till att handläggare har bedömt den enskildes behov olika vid ansökningar om insatsen. Autism Sverige bedömer även att en statlig huvudman upphäver risken att en individ blir av med sin assistans om hen vill flytta till en annan kommun. Dagens system är en form av "kommunarrest" för den enskilde som behöver ha ett förhandsbesked för att kunna säkerställa att insatsen ges i den nya kommunen. Beslut från en statlig huvudman medför också till att man inte är beroende av kommunens budget eller kommunala riktlinjer.

4.2.7 Ett statligt huvudmannaskap kan ge längre handläggningstider

Redan idag har Försäkringskassan relativt långa handläggningstider inom assistansersättningen, i snitt fem månader.¹ Autism Sverige anser att Försäkringskassan under alla omständigheter behöver förkorta handläggningstiderna inför den föreslagna förändringen. Enskilda personer ska inte behöva hamna mellan stolarna och nödgas söka andra insatser hos kommuner under den tid som Försäkringskassan handlägger ett ärende. Försäkringskassan behöver därför både tillsätta såväl personella som ekonomiska resurser för att hantera inkomna ansökningar. Den utbredda oro som finns för långa handläggningstider efter ett eventuellt förstatligande är berättigad. Andra regeländringar hos Försäkringskassan har skapat kaos och extremt långa väntetider som drabbat enskild individer hårt. Till exempel när vårdbidraget gjordes om till omvårdnadsbidrag år 2019.

4.5.3 Staten ska ansvara för ansökningar om tillfälligt utökad assistans

Autism Sverige ser positivt på förslaget om att staten ska ansvara för att besluta om assistansersättning för tillfälligt utökad behov av personlig assistans. Dock vill förbundet understryka vikten av att Försäkringskassan klarar av att hantera sådana ansökningar om tillfälliga utökningar skyndsamt. En snabb och flexibel hantering är oftast helt central

¹ <https://www.forsakringskassan.se/privatperson/funktionsnedsattning/assistansersattning-for-vuxna>

eftersom det många gånger handlar om tillfälliga behov av mer akut karaktär, som t.ex. sjukdom då den enskilde kan vara i behov av dubbelassistans. Försäkringskassan måste ha andra former av arbetssätt och rutiner för att hantera dessa ansökningar som ofta behöver utredas på några få dagar. Förslagsvis bör särskilda regler om handläggningstider införas så att enskilda får sina beslut i rimlig tid.

4.5.4 Vid ett statligt huvudmannaskap ska arbetsgivarna ansvara för sina assistenters sjuklönekostnader

Autism Sverige ser vissa farhågor med förslaget att arbetsgivarna för de personliga assistenterna ska ansvara för sjuklönekostnaderna för sina personliga assistenter vid ett statligt huvudmannaskap. Idag hanterar kommunerna även privata utförares sjuklöner. Att varje utförare ges ett eget ansvar skapar incitament att arbeta med sjukfrånvaro och arbetsmiljö relaterat till sjukskrivningar – något som alla arbetsgivare behöver hantera varför denna förändring ligger i linje med hur det ser ut för arbetsgivare överlag. Förändringen innebär också en minskad administration för både kommuner och anordnare. Det är dock viktigt att tydligheten och transparensen i sjuklönesystemet vidmakthålls och att det utformas så att kostnaden för sjuklön förblir fortsatt kostnadsneutral (relativt dagens system) för utföraren/assistansanvändaren, samt att systemet inte hämmar flexibiliteten vad gäller planering av assistansbehov över tid. Förslagets tekniska utformning reser vissa frågor och behöver därför förtydligas så att förändringen inte leder till försämringar som i slutändan drabbar assistansanvändarna.

4.5.6 Systemet behöver hänga ihop som en helhet

Autism Sverige delar utredarens syn att risken med ett statligt huvudmannaskap är att "LSS-systemet" som helhet blir mer fragmenterat och att det är viktigt att systemet hänger ihop för att den enskildes samlade behov av stöd och service på bästa sätt ska tillgodoses. Samordning mellan huvudmännen är därför en mycket viktig parameter för att den enskilde inte ska hamna mellan stolarna i olika situationer. Autism Sverige anser, i likhet med utredningen, att vissa regler kring samordning behöver förtydligas och skärpas.

5. En kvalifikation för personlig assistans

5.1 Vid ett statligt huvudmannaskap behövs en ny kvalifikation för rätten till assistansersättning

Utredningen föreslår att nuvarande kvalifikation för rätt till personlig assistans enligt LSS behålls i ett statligt huvudmannaskap. Det innebär att den undre gränsen för rätt till

assistansersättning med i genomsnitt över 20 timmar i veckan tas bort. Utredningens alternativa förslag till kvalifikation innebär att rätten till assistansersättning ska bestämmas genom en sammanvägd bedömning av grundläggande och andra personliga behov med en fast tidsgräns. För att få rätt till assistansersättning ska den enskildes behov av hjälp med de grundläggande behoven uppgå till i genomsnitt mer än 3 timmar i veckan samtidigt som hela stödbehovet ska uppgå till i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan. Autism Sverige anser att det finns för- och nackdelar med båda förslagen och anser att rätten till assistans oavsett kvalifikationsstruktur ska baseras på förekomsten av behov av hjälp med något av de grundläggande behoven men anser, i likhet med utredningen, att det första förslaget ligger i linje med intentionerna i assistansreformen samt bäst lever upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

7. Förbättrade möjligheter att säkra god kvalitet i personlig assistans

7.5.2 Ett förtydligande av god kvalitet i personlig assistans

Autism Sverige tillstyrker förslaget om att definitionen av vad som avses med god kvalitet för personlig assistans förtydligas i LSS. Motivet är att insatsen personlig assistans bättre ska svara upp mot målen i LSS och att den enskildes rättigheter ska stärkas. Grundläggande frågor är; vem som ska utföra den personliga assistansen, när den ska utföras, var den ska utföras och hur den ska utföras? Genom att definiera begreppet god kvalitet i lagen så underlättas praktisk omsättning av lagens intentioner samt kvalitetsuppföljning över tid. Utredarens förslag om att Socialstyrelsen får i uppgift att främja att personlig assistans utförs med god kvalitet genom stöd och uppföljning, är därför positivt. Autism Sverige vill dock framföra att ett förtydligande av begreppet god kvalitet bör göras inom LSS samtliga insatser och inte endast inom insatsen personlig assistans.

8. Överföring av ansvar och beslut från kommunerna till staten

8.2.1 Lagstiftningen ska träda i kraft den 1 januari 2026

Autism Sverige tillstyrker förslaget om en ändrad lagstiftning med att ett samlat huvudmannaskap att träda i kraft den 1 januari 2026. Autism Sverige anser att det är av stor vikt att både Försäkringskassans och kommunerna förbereder sig i god tid. Det kommer att krävas ett digert arbete för att inventera alla ärenden och tillse att rätt underlag finns för att säkerställa en smidig och korrekt övergång för den enskilde. I detta sammanhang är det mycket viktigt att de kommunala besluten tas över utan omprövning.

autism Sverige

Autism Sverige
Ordförande

Camilla Rosenberg